

RPW/34473/2016 P
Data: 2016-06-09

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

Warszawa, 08 czerwca 2016 r.

DKO-WOK.4072.5.2016.MK

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2016 -06- 09
ZAL.	NR Pan

Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku!

W imieniu Pani Minister Anny Zalewskiej dziękuję za przesłany raport pt. "Dostępność lekcji religii wyznań mniejszościowych i lekcji etyki w ramach systemu edukacji szkolnej. Analiza i zalecenia".

Z uwagą zapoznałam się z zaleceniami, będącymi podsumowaniem badań przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich, zwłaszcza, że wpisują się one w trwającą wciąż debatę oświatową, w wyniku której mogą być podjęte decyzje wpływające w istotny sposób na kształt polskiego systemu oświaty, z czym łączyłaby się konieczność zmiany prawa oświatowego zarówno na poziomie ustawy o systemie oświaty, jak i na poziomie przepisów wykonawczych. W tej sytuacji Ministerstwo Edukacji Narodowej nie planuje obecnie dokonywania zmian w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych szkołach i przedszkolach (Dz. U. nr 36 poz. 155 z późn. zm.). Niemniej jednak, odpowiadając na pismo Pana Rzecznika ustosunkuję się do przedstawionych postulatów.

Z satysfakcją przyjmuję wynik badania świadczący o poprawie dostępności lekcji religii mniejszości wyznaniowych oraz lekcji etyki w szkołach. Rozwiązania prawne w tym obszarze są jasno określone i prawie niezmiennie od lat, co niewątpliwie wpływa na powszechną ich znajomość wśród dyrektorów

szkół, przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych, organów prowadzących oraz rodziców i uczniów.

Odnosząc się do postulatu dotyczącego konieczności gromadzenia przez Ministerstwo Edukacji Narodowej odpowiednich danych statystycznych (uzupełnienie danych o liczbę uczniów uczestniczącą w lekcjach etyki/lekcjach danej religii) w celu oceny faktycznej dostępności lekcji religii mniejszościowych i lekcji etyki należy wskazać, że realizacja tego postulatu wymagałaby bez wątpienia zmian ustawowych, które wydają się być nieuzasadnione z uwagi na charakter tych danych, stanowiących dane wrażliwe. Z tego samego powodu, dla zapewnienia ochrony danych wrażliwych i zapewnienia uczniom prawa do nieujawniania swojego światopoglądu, na świadectwach szkolnych nie umieszcza się informacji, jakiej religii dotyczyły zajęcia, w których uczeń brał udział. W § 9 ust. 1 ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych szkołach i przedszkolach, określono wprost, że w celu wyeliminowania ewentualnych przejawów nietolerancji na świadectwie szkolnym nie należy zamieszczać danych, z których wynikałoby, na zajęcia z jakiej religii uczeń uczęszczał.

Ponadto, ze względu na delikatność dziedziny, której dotyczy ww. rozporządzenie, czyli sfery wolności sumienia i wyznania, przepisy nie powinny zawierać norm prawnych o charakterze nakazowym lub restrykcyjnym. Przepis obecnie obowiązujący pozostawia rodzicom inicjatywę w sprawie objęcia dziecka nauką religii lub/i etyki w szkole. Jest to zgodne z gwarancją konstytucyjną zapisaną w art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy mieć na uwadze, że nałożenie na szkoły obowiązku (weryfikowanego w trybie nadzoru pedagogicznego) informowania rodziców wyłącznie o możliwości zorganizowania lekcji religii mniejszości wyznaniowych i lekcji etyki nosiłoby znamiona nierównego traktowania innych religii. Mogłoby także być odebrane przez rodziców jako swoiste wymuszenie przez szkołę informacji o przynależności konfesyjnej dziecka. Byłoby zagrożeniem naruszenia wolności sumienia i wyznania oraz prawa do nieujawniania swojego światopoglądu. Przyjęta od ponad 24 lat formuła organizowania lekcji religii i etyki „na życzenie” jest zakorzenionym w prawie i praktyce szkolnej kompromisowym rozwiązaniem, którego zmiana wymagałaby podjęcia szerokiej debaty wykraczającej poza wyłączne kompetencje Ministra Edukacji Narodowej w tej sprawie.

Zdecydowanie podzielam stanowisko Rzecznika, że przypadki żądania składania deklaracji o odmowie uczestniczenia w lekcjach religii lub etyki, czy

też wymaganie wyrażenia życzenia udziału w takich lekcjach w obecności innych rodziców i uczniów są nieuprawnione. Jestem przekonana, że przypadki te miały charakter wyłącznie incydentalny, bowiem prawo oświatowe takich rozwiązań nie dopuszcza.

Nie jest także dopuszczalne obarczanie rodziców i uczniów ciężarem zorganizowania lekcji religii lub lekcji etyki. Obowiązek w tym zakresie, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych szkołach i przedszkolach został nałożony na szkoły (przedszkola) i organy prowadzące. Nadzór nad prawidłową realizacją zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego sprawuje właściwy terytorialnie wojewoda.

Należy wskazać, że w § 2 ust. 3-5 ww. rozporządzenia przewidziano także tryby specjalne organizacji zajęć religii, w przypadku, gdy dotyczy to religii mniejszości wyznaniowych (z niewielką liczbą uczniów):

Jeżeli w grupie międzyszkolnej lub pozaszkolnym (pozaprzedszkolnym) punkcie katechetycznym uczestniczą uczniowie szkół (wychowankowie przedszkoli) prowadzonych przez różne organy, organy te ustalają, w drodze porozumienia, zasady prowadzenia grup lub punktów katechetycznych.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach organ prowadzący przedszkole lub szkołę, w ramach posiadanych środków, może - na wniosek kościoła lub związku wyznaniowego - zorganizować nauczanie religii danego wyznania w sposób odmienny niż określony w ust. 1-3.

Dopuszcza się nieodpłatne udostępnienie sal lekcyjnych na cele katechetyczne, w terminach wolnych od zajęć szkolnych, kościołom i związkom wyznaniowym również nie organizującym nauczania religii w ramach systemu oświatowego.

Na mocy § 9 ust. 4 cyt. wyżej rozporządzenia uczniowie korzystający z nauki religii lub etyki organizowanej przez organy prowadzące szkoły zgodnie z § 2 ust. 2-4 i § 3 ust. 2 otrzymują ocenę z religii (etyki) na świadectwie wydawanym przez szkołę, do której uczęszczają, na podstawie zaświadczenia katechety lub nauczyciela etyki. Tak więc, to nie organy prowadzące (jako organizatorzy nauczania), ale katecheci lub nauczyciele etyki są zobligowani powyższym przepisem do wystawienia uczniom zaświadczenia stanowiącego podstawę wpisania oceny na świadectwie. Nadzór organu prowadzącego (jako pracodawcy nauczyciela) jest w takim wypadku oczywisty. Natomiast w przypadku, gdy uczeń korzysta z nauczania religii kościoła lub związku wyznaniowego nie organizującego nauczania w ramach systemu oświaty, wpisanie oceny na świadectwie szkolnym tego ucznia nie jest możliwe.

Odnosząc się do postulatu zapewnienia przez dyrektorów szkół prowadzenia lekcji etyki przez nauczycieli z odpowiednimi kwalifikacjami wyjaśniam, że stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (j.t Dz. U. z 2015 r. poz. 1264) stanowisko nauczyciela etyki może zajmować osoba, która ukończyła odpowiednio:

1) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub prowadzonymi zajęciami, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

2) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla tego kierunku studiów w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

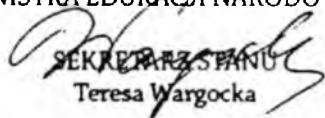
3) studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) na kierunku (specjalności) innym, a ponadto ukończyła studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Zajęcia z etyki może prowadzić nauczyciel, który ukończył studia wyższe w zakresie filozofii lub etyki lub ukończył inne studia wyższe i studia podyplomowe w tym zakresie i posiada przygotowanie pedagogiczne. Możliwe jest również - na podstawie ww. przepisów - powierzenie prowadzenia zajęć z etyki nauczycielowi, który ukończył studia wyższe w innym zakresie niż filozofia/etyka, jeśli ich program obejmował treści nauczanego w szkole przedmiotu etyka w zakresie wynikającym z podstawy programowej przedmiotu, określone dla danego etapu edukacyjnego. Decyzje w zakresie organizacji pracy szkoły lub placówki, w tym o powierzeniu nauczycielowi prowadzenia określonych zajęć, podejmuje dyrektor, który stosownie do art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (j.t. Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, z późn. zm.) jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole lub placówce nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. Dyrektor szkoły oceniając kwalifikacje nauczyciela do nauczania przedmiotu etyka uwzględnia zakres treści nauczania wynikający z podstawy programowej tego przedmiotu. Biorąc pod uwagę zakres treści przedmiotu etyka określony w podstawie programowej dla I, II i III etapu edukacyjnego można przyjąć, że w klasach I-III szkoły podstawowej zajęcia z etyki może również prowadzić nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, natomiast w klasach IV-VI szkoły

podstawowej i gimnazjum również nauczyciel, który w trakcie studiów wyższych zrealizował zajęcia z zakresu filozofii lub etyki.

Mam nadzieję, że powyższe wyjaśnienia pomogą w nawiązaniu dialogu Ministra Edukacji Narodowej z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w celu jak najlepszego zapewnienia uczniom i rodzicom prawa do nauczania religii i etyki w ramach systemu oświaty.

Z poważaniem
MINISTRA EDUKACJI NARODOWI.

SEKRETARZ STANU
Teresa Wargocka